

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]<http://philology.knu.ua/node/318>**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАГАЛЬНОГО**
МОВОЗНАВСТВА

УДК 81'342-116

*Стаття надійшла до редакції [Article received /**Статья поступила в редакцию] – 24.05.2018 р.**Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism / Проверено на плагиат] – 27.05.2018 р.**Оригінальність тексту [The originality of the text / Оригинальность текста] – 99.33 %*<http://doi.org/10.17721/2663-6530.2018.34.01>**ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ТА ФОРМАЛЬНИЙ ПІДХОДИ ДО**
ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ОДИНИЦЬ СУБФОНЕМНОГО РІВНЯ В
СТРУКТУРНИЙ ЛІНГВІСТИЦІ**Роман Володимирович Васько** (м. Київ, Україна)dnister@ukr.net

РЕКТОР,

доктор філологічних наук, професор кафедри германської і фіно-угорської філології

Київський національний лінгвістичний університет

(Міністерство освіти і науки України)

03150, м. Київ, вулиця Велика Васильківська, 73

Стаття присвячена аналізу доробку до фонологічної теорії чотирьох шкіл структурної лінгвістики: (i) Празького лінгвістичного гуртка, найголовнішим досягненням якого було створення М. С. Трубецьким детального й цілісного вчення про звуковий склад мови (фонології); (ii) Французької школи функціональної лінгвістики, представник якої А. Мартіне розробив принципи діахронічної фонології і процедуру ідентифікації фонем, між якими необхідна певна фонетична дистанція; (iii) Американської лінгвістичної школи Л. Блумфільда та Е. Сепіра, від якої беруть свій початок дві гілки американської лінгвістики – дескриптивізм, найважливішим теоретичним відкриттям якого було вчення про ієрархічність мовної структури – від нижчих рівнів до вищих, і генеративна лінгвістика Н. Хомського та його послідовників, які, зберігши ідею ієрархії, змінили її вектор на протилежний – мовлення породжується від вищих рівнів до нижчих; (iv) Копенгагенської глосематики, яка визначає фонему як одиницю плану вираження, що як елемент чистих відношень маніфестується в звуках, але сама по собі не містить нічого

(Актуальні питання загального мовознавства [Актуальные вопросы общего языкознания])

Функціональний та формальний підходи до інтерпретації одиниць субфонемного рівня в структурній лінгвістиці (Українською) [Функциональный и формальный подходы к интерпретации единиц субфонемного уровня в структурной лингвистике (На укр. яз.)]© Васько Р. В. [Васько Р. В.] dnister@ukr.net

фізичного, а для ототожнення й розмежування мовних одиниць використовувалася комутаційна перевірка. Діяльність цих чотирьох шкіл структурної лінгвістики завершилася створення фонології.

Ключові слова: фонологічна теорія, синхронія і діакронія, синтагматика і парадигматика, розкладність фонем, диференційна (дистинктивна) ознака, субфонемний рівень, ієрархія мовної структури, комутаційна перевірка.

FUNCTIONAL AND FORMAL APPROACHES TO THE INTERPRETATION OF THE SUBPHONEMIC LEVEL UNITS IN STRUCTURAL LINGUISTICS

Roman V. Vasko (Kyiv, Ukraine)

dnister@ukr.net

RECTOR,

Doctor of Science (Philology),

Professor at the Department of Germanic and Finno-Ugric Philology

Kyiv National Linguistic University

(Ministry of Education and Science of Ukraine)

73 Velyka Vasylkivska Str., Kyiv, Ukraine, 03150

The article is devoted to the analysis of the contribution to the phonological theory made by four schools of structural linguistics: (i) the Prague linguistic circle, the most important achievement of which was the creation by N. S. Trubetzkoy of a detailed and holistic teaching about the sound structure of language (phonology); (ii) the French school of functional linguistics, whose representative A. Martinet developed principles of diachronic phonology and procedure for identifying phonemes, between which a certain phonetic distance is necessary; (iii) The American linguistic school of L. Bloomfield and E. Sapir, from which two branches of American linguistics originate - descriptivism, the most important theoretical discovery of which was the doctrine of the hierarchy of language structure – from lower levels to higher ones, and generative linguistics by N. Chomsky and his followers, who, retaining the idea of hierarchy, changed its vector to the opposite – speech is generated from higher to lower levels; (iv) the Copenhagen glossematics, which defined the phoneme as a unit of the expression plane, which as an element of pure relations is manifested in sounds, but does not in itself contain anything physical, and for identification and delimitation of linguistic units commutation test is

(Current issues in general linguistics)

Functional and formal approaches to the interpretation of the subphonemic level units in structural linguistics

(in Ukrainian) **[Funkcional'nyj ta formal'nyj pidhody do interpretacii' odynyc' subfonemnogo rivnja v strukturnij lingvistyki]**

© Vasko R. V. [Vas'ko R. V.] dnister@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

used. The activity of these four schools of structural linguistics has completed the creation of phonology.

Key words: phonological theory, synchrony and diachrony, syntagmatics and paradigmatics, phoneme decomposability (divisibility), differential (distinctive) feature, subphonemic level, hierarchy of language structure, commutation test.

**ФУНКЦИОНАЛЬНЫЙ И ФОРМАЛЬНЫЙ ПОДХОДЫ К
ИНТЕРПРЕТАЦИИ ЕДИНИЦ СУБФОНЕМНОГО УРОВНЯ В
СТРУКТУРНОЙ ЛИНГВИСТИКЕ**

Роман Владимирович Васько (г. Киев, Украина)

dnister@ukr.net

РЕКТОР,

доктор филологических наук,

профессор кафедры германской и финно-угорской филологии

Киевский национальный лингвистический университет

(Министерство образования и науки Украины)

03150, г. Киев, улица Большая Васильковская, 73

Статья посвящена анализу вклада в фонологическую теорию четырех школ структурной лингвистики: (i) Пражского лингвистического кружка, самым главным достижением которого было создание Н. С. Трубецкого детального и целостного учения о звуковом составе языка (фонологии); (ii) Французской школы функциональной лингвистики, представитель которой А. Мартина разработал принципы диахронической фонологии и процедуру идентификации фонем, между которыми необходима определенная фонетическая дистанция; (iii) Американской лингвистической школы Л. Блумфильда и Э. Сэпира, от которой берут свое начало две ветви американской лингвистики – дескриптивизм, наиважнейшим теоретическим открытием которого было учение об иерархичности языковой структуры – от низших уровней к высшим, и генеративная лингвистика Н. Хомского и его последователей, которые, сохранив идею иерархии, сменили ее вектор на противоположный – речь генерируется от высших уровней к низшим; (iv) Копенгагенской глоссематики, которая определяет фонему как единицу плана выражения, которая как элемент чистых отношений манифестируется в звуках, но сама по себе не содержит

(Актуальні питання загального мовознавства [Актуальные вопросы общего языкознания])

Функціональний та формальний підходи до інтерпретації одиниць субфонемичного рівня в структурній лінгвістиці (Українською) [Функциональный и формальный подходы к интерпретации единиц субфонемичного уровня в структурной лингвистике (На укр. яз.)]

© Васько Р. В. [Васько Р. В.] dnister@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

ничего физического, а для отождествления и разграничения языковых единиц использовалась коммутационная проверка. Деятельностью этих четырех школ структурной лингвистики завершилось создание фонологии.

Ключевые слова: фонологическая теория, синхрония и диахрония, синтагматика и парадигматика, разложимость фонемы, дифференциальный (дистинктивный) признак, субфонемный уровень, иерархия языковой структуры, коммутационная проверка.

Об'єктом нашого дослідження є наявна і доступна вітчизняна і зарубіжна лінгвістична література з проблем структурної фонології, а **предметом** є аналіз фонологічної концепції кожного напрямку структурної фонології. **Новизна** дослідження полягає у застосуванні принципів структурної фонології для пояснення еволюційних ліній розвитку фонематичних систем германських мов

Реакцією на кризу лінгвістики, філософії та культурології кінця XIX століття була структурна лінгвістика або лінгвістичний структуралізм, в основі якого було поняття структури як системної взаємозумовленості мовних елементів. З іншого боку, структурна лінгвістика відіграла в XX столітті особливу методологічну роль, оскільки культурно-філософська орієнтація XX століття була мовною орієнтацією: ми дивимося на світ через мову, і саме мова визначає те, якою ми бачимо дійсність (гіпотеза Сепіра – Уорфа або теорія лінгвістичної відносності), [20, с. 231-233]. Головним твором структурної лінгвістики є “Курс загальної лінгвістики” Ф. де Сосюра, в якій автор наводить три основоположні опозиції, найголовніші для подальшого розуміння мови лінгвістикою XX століття. Перша – це те, що в мовленнєвій діяльності (*Langage*, російський термін “*речевая деятельность*” належить Л. В. Щербі [23]) необхідно розрізняти мову як систему (*langue*) і мовлення як реалізацію цієї системи (*parole*), як послідовність “правильно побудованих висловлювань”, якщо говорити в термінах більш пізнього напрямку – генеративної лінгвістики. Завдання структурної лінгвістики полягало у вивченні мови як системи, а другим компонентом, мовленням, структурна лінгвістика зайнялася вже в своєму посткласичному періоді, в 1950–1960-х роках (теорія мовленнєвих актів, лінгвістика усного мовлення). Друге фундаментальне розмежування – синхронічний і діахронічний опис мови. Синхронія, статика набула пріоритетного значення у вивченні мови як системи; діахронія, динаміка – у вивченні мовних змін (порівняльно-історичне мовознавство, компаративістика). Третє протиставлення утворюють синтагматична та парадигматична осі мовної структури; мова існує на

(Current issues in general linguistics)

Functional and formal approaches to the interpretation of the subphonemic level units in structural linguistics

(in Ukrainian) **[Funkcional'nyj ta formal'nyj pidhody do interpretacii' odynyc' subfonemnogo rinvnja v strukturnij lingvistyki]**

© Vasko R. V. [Vas'ko R. V.] dnister@ukr.net

**ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]**

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

перетині цих двох механізмів. Заслуга Ф. де Соссюра полягає в тому, що для нього мова – не субстанція, а форма, тобто система відношень, абстракція, і що структури, подібні до мовних, притаманні багатьом класам об'єктів, що повинні вивчатися семіологією (семіотикою) [62].

Після першої світової війни структурна лінгвістика представлена кількома течіями, що інтенсивно розвивалися в період між світовими війнами й склали класичне ядро структурної лінгвістики. Перша течія структурної лінгвістики представлена Празьким лінгвістичним гуртком, очолюваного М. С. Трубецьким та Р. Й. Якобсоном. В основі семіотичного механізму, започаткованого Ф. де Соссюром і розробленого в працях представників Празького лінгвістичного гуртка, лежать саме соссюрівські протиставлення мови й мовлення, синхронії й діяхронії, парадигматики й синтагматики. Одним із найголовніших досягнень празької лінгвістики було створення М. С. Трубецьким детального й цілісного вчення про звуковий склад мови (фонології).

Важливо, що в працях празьких основоположників класичної фонології майже із самого початку виявляються цілком природні спроби сумістити пріоритет дистинктивної функції з визнанням за “розрізнявальними ознаками” і конститутивної функції. Так, М. С. Трубецькой писав, що фонемі складаються з розрізнявальних ознак [21, с. 102]. Були в нього й хитання в питанні про визнання фонемі головним об'єктом фонології. “Ніколи не слід забувати, – писав він, – що у фонології основна роль належить не фонемам, а розрізнявальним опозиціям” [21, с. 47]. Але опозиціями є протилежність розрізнявальних ознак [21, с. 38]. Тим самим останні (розрізнявальні ознаки) фактично висувалися на центральне місце у фонологічній системі, ще більш важливе, ніж у фонем.

Визначення фонемі як первинної фонологічної одиниці не задовольняло деяких празьких фонологів, що виступили проти ідеї про фонологічну нерозкладність фонемі. Деякі з них стверджували, що найменшими фонологічними одиницями є не фонемі, а розрізнявальні ознаки фонем. У сучасній лінгвістиці дедалі частіше звучить думка про те, що важко не погодитися з тими празькими фонологами, які давали критичну оцінку визначенню фонемі М. С. Трубецьким, особливо враховуючи той факт, що дані історичної фонології свідчать про зміну комбінаторики дистинктивних ознак в еволюції звуків, а не про тотальні зміни [14, с. 15-103; 10,

(Актуальні питання загального мовознавства [Актуальные вопросы общего языкознания])
Функціональний та формальний підходи до інтерпретації одиниць субфонемного рівня в структурній лінгвістиці (Українською) [Функциональный и формальный подходы к интерпретации единиц субфонемного уровня в структурной лингвистике (На укр. яз.)]

© Васько Р. В. [Васько Р. В.] dnister@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

с. 106-107]. Таким чином, за визначенням М. С. Трубецького, об'єктом меризматичного рівня є й розрізнявальна ознака, і компонент фонем, що, на думку багатьох лінгвістів, несумісне: при першому підході фонема залишається первинною фонологічною одиницею, а при другому – розкладається на елементи, що претендують на статус найменших мовних одиниць [15, с. 140].

З логічної точки зору статус ознаки певного об'єкта несумісний із статусом його компонента, хоча будь-яка ознака й може розглядатися як елемент певної системи ознак, але “співвідношення” предмета і його ознак не може бути виражене поняттям “складається з” або “входить до” [17, с. 199]. М. С. Трубецькой не надав диференційній ознаці статусу самостійної лінгвістичної одиниці, але прагнення знайти нову елементарну одиницю було втілено ним у висуненні ідеї “архіфонем”. Архіфонема М. С. Трубецького є одиницею, що не порівнюється з фонемою через їхній різний склад ознак, але одночасно вводиться ним у той самий рівень аналізу, що й фонема [13, с. 133]. Архіфонема була створена для розробки теорії фонологічної нейтралізації. Але цю проблему так і не було вирішено остаточно [24].

Слід зауважити, що фонологи, які не приймають тезу про наявність у мові одиниць, менших, ніж фонема, і спираються у своїх дослідженнях на систему фонологічного аналізу, викладеного в “Основах фонології”, змушені вводити для аналізу ряду фонетичних змін в історії мови та опису нейтралізації додаткові терміни: “гіперфонема” [2, с. 96-105; 16, с. 17] “поліфонема” [5, с. 35], “неповна фонема (incomplete phoneme)” [52, с. 31-32], “мегагіперфонема”, “супергіпер-фонема”, “нульова фонема”, “супрафонема” [6, с. 236-237], що певною лише ускладнює фонологічний аналіз, але не вирішує поставлені проблеми. Введення таких понять не дає можливості вирішити ряд суперечностей у теорії фонологічних нейтралізацій [8; 19; 25; 27; 45], а також при реконструкції алофонів у дослідженнях із діахронічної фонології [7; 33; 55; 69].

Ще більш конкретно висловлювався Б. Трнка, заявляючи, що найменші фонологічні одиниці є не фонемою, а розрізнявальними ознаками фонем. Сама фонема уявлялася більш складним функціональним елементом, який можна розглядати як суму ознак, релевантних з погляду їхньої зданості слугувати засобом протиставлення та контрастування. Пізніше він дійшов висновку, що фонемою становлять собою не найпростіші елементи, які не можна далі розкласти, а сукупності певних ро-

(Current issues in general linguistics)

Functional and formal approaches to the interpretation of the subphonemic level units in structural linguistics

(in Ukrainian) **[Funkcional'nyj ta formal'nyj pidhody do interpretacii' odyhnyh' subfonemnyh rinvn' v strukturnij lingvistyki]**

© Vasko R. V. [Vas'ko R. V.] dnister@ukr.net

**ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]**

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

зрізювальних ознак, на які вони можуть бути розкладені й через які вони відрізняються одна від одної; інвентар таких ознак у будь-якій мові надзвичайно обмежений через дію внутрішньої тенденції мови до фонематичної економії [66; 68, с. 171]. Як бачимо, тут чітко експліковано ідею про суміщення розрізювальними ознаками двох функцій – конститутивної та дистинктивної.

Представники Празької школи займалися також і проблемами встановлення фонематичних систем різноманітних мов та виявленням фонологічних законів, притаманних мовним системам. Найбільш вдалою спробою у цьому напрямку була праця Р. Й. Якобсона “Дитяче мовлення, афазія та загальні звукові закони” (1941 р.), у якій автор зазначав, що в усіх мовах діти мають вроджену здатність засвоювати фонему однаково лише до того часу, поки вони не починають використовувати звуки лінгвістично, тобто для розрізнення значень. Саме тоді дитина починає засвоювати фонологічні опозиції мови, якою вона розмовляє; нерелевантні для цієї мови протиставлення з віком дитини втрачаються, інколи назавжди [49].

На відміну від Ф. де Соссюра, який уважав діяхронічну лінгвістику несистемною, а зміни, що відбуваються в мові, випадковими, Р. Й. Якобсон уже в 1929 р. намагається розробити засади системної діяхронічної фонології. Автор вважає, що синхронну систему мови не слід розглядати як щось статичне, її постійно притаманні джерела нестабільності. Зміни, що створюють баланс системи на одному часовому відрізку, можуть викликати її дисбаланс в інший момент, а це в свою чергу спричинює її нестабільність, що призводить до перебудови системи з метою досягнення нової рівноваги (балансу) [51]. Але не слід зводити всі фонологічні зміни в залежність від тенденції системи до гармонії. Р. Якобсон наводить приклади таких фонологічних змін, як злиття фонем (*merger*), розщеплення фонем (*split*), зміну дистинктивної ознаки та зміну в сполучуваності фонем. Ці питання розглядаються вченим у його статті “Principes de Phonologie Historique” (“Принципи історичної фонології”, 1931 р.) [50]. У статті вчений розрізняє суто фонетичні зміни (наприклад, розвиток /n/ > /ɲ/ перед /k/) від фонологічних змін, які він поділяє на шість типів: 1) фонологізація (наприклад, фонологізація палатальних алофонів [kʲ], [gʲ] велярних фонем /k/, /g/ у кінці давньоанглійського періоду, що спричинило розщеплення велярного ряду на два: велярний та палатальний, порівн. двн.-англ. *cild* і сучасне англ. *child* “дитина”, двн.-англ. *cunnan* і сучасне англ. *can* “могти”) [18; 72; 50]; 2) дефонологізація (наприклад, у середньовісній німецькій мові існувало дві подібні

(Актуальні питання загального мовознавства [Актуальные вопросы общего языкознания])

Функціональний та формальний підходи до інтерпретації одиниць субфонемного рівня в структурній лінгвістиці (Українською) [Функциональный и формальный подходы к интерпретации единиц субфонемного уровня в структурной лингвистике (На укр. яз.)]

© Васцько Р. В. [Васцько Р. В.] dnister@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

фонема: /s/, що була успадкована зі спільноіндоевропейської мови, і верхньонімецька *z* (*zz*), що є результатом розвитку /-t/ після голосного за правилами другого, давньоверхньонімецького пересуву приголосних, порівн. напр., днн.-в.-нім. *sēhan*, сучасне нім. *sehen* “бачити” та днн.-в.-нім. *wazzar*, ср.-в.-нім. *wazzar*, сучасне нім. *Wasser* “вода” (одна була дентальною, інша – альвеолярною), у сучасній верхньонімецькій мові ці дві фонери злилися в одну, тим самим зникла й фонологічна опозиція, що протиставляла ці фонери) [4; 18; 70; 79; 82]; 3) рефонологізація (зміна фонологічної опозиції за допомогою однієї дистинктивної / диференційної ознаки, наприклад, перший пересув приголосних у всіх без винятку давньогерманських мовах, другий пересув приголосних лише в давньоверхньонімецькій мові, третій пересув приголосних лише в давньоданській мові – всі ці пересуви відбувалися завдяки втраті групою фонем однієї диференційної ознаки та набуття іншої, наприклад, індоевропейські придихові фонери /bh/, /dh/, /gh/ втрачали в різних позиціях слова в германських мовах диференційну ознаку придиховості, стаючи дзвінками непридиховими проривними, які у свою чергу в інтервокальній позиції втрачали диференційну ознаку проривності, набували диференційної ознаки проточності, стаючи дзвінками спірантами) [12; 26; 61; 80; 63]; 4) зміна у групі фонемних комбінацій (наприклад, випадіння *h* у консонантних групах з сонорними у багатьох германських мовах, наприклад, гот. *hlaiþs*, днн.-англ., ср.-англ. *hlāf*, днн.-фриз. *hlēf*, днн.-в.-нім. *hlaib*, днн.-ісл. *hleifr*, днн.-дан. *lev* “хліб” та сучасне англ. *loaf* “буханка”) [81; 74; 75; 78]; 5) зміна однієї фонери на фонемну комбінацію (наприклад, дифтонгізація давньоісландських голосних заднього / переднього рядів у процесі умлаутів) [71; 76; 36; 37; 77]; 6) зміна комбінації фонем на одну фонему (наприклад, фонемна комбінація /sk/ в історії західних та північних германських мов: в англійській та німецькій мові ця комбінація змінилася у кінці давнього періоду цих мов на спірант /s/, що в сучасній англійській мові графічно позначається *sh*, а в сучасній німецькій – *sch*; в історії ісландської, норвезької, фарерської, шведської та данської мов такої зміни не відбулося; фонемне сполучення /sk/ ще й досі зберігається в цих скандинавських мовах, порівн. напр., сучасне англ. *shortage* “нестача, скорочення” та сучасн. ісланд. *skortur* “нестача, відсутність”, сучасн. дан. *at skorte*, сучасн. фарер. *skorta* “не вистачати”) [70; 71; 72; 73; 77; 54].

Друга течія структурної лінгвістики – Французька школа функціональної лінгвістики зародилася в період між двома світовими війнами, її розквіт припадає на

(Current issues in general linguistics)

Functional and formal approaches to the interpretation of the subphonemic level units in structural linguistics

(in Ukrainian) **[Funkcional'nyj ta formal'nyj pidhody do interpretacii'**

odynyc' subfonemnogo rinvja v strukturnij lingvistyki]

© Vasko R. V. [Vas'ko R. V.] dnister@ukr.net

**ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]**

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

60–70 роки XX століття. Засновником та ідейним керівником школи є Анре Мартіне, який указував на зв'язок Французької школи функціональної лінгвістики з діяльністю Празької школи функціональної лінгвістики й підкреслював, що витоки та основні положення французького функціоналізму беруть початок у Ф. де Соссюра, І. О. Бодуена де Куртене та його учнів.

Шляхи подолання недоліків описового підходу (як у синхронії, так і в діяхронії) при вивченні фонологічної еволюції мови А. Мартіне вбачає перш за все в застосуванні принципів структуральної лінгвістики. На думку вченого, “традиційна фонетика пояснювала головним чином, чого слід очікувати від певної фонемі, якщо розмістити її в ті або інші умови мовленнєвого потоку; фонологія перш за все намагається визначити, чого слід очікувати від даної фонемі, якщо розмістити її в тій або іншій системі” [10, с. 44].

Ім'я А. Мартіне асоціюють із розробкою принципів діяхронічної фонології, виявленням причинних залежностей, що зумовлюють еволюцію структури мови. Результати цих пошуків автор виклав у своїй головній праці з діяхронічної фонології “Принцип економії у фонетичних змінах”, а свої погляди на систему аналізу елементів різних рівнів мови в їх синхронному, статичному стані вчений описав у іншій своїй головній праці із синхронічної лінгвістики “Основи загальної лінгвістики” [11; 57; 58; 59].

На думку А. Мартіне, процедурі ідентифікації фонемі передують ідентифікація мінімальних сегментів (диференційних ознак), яка передбачає зіставлення фонетичної природи певного сегмента з фонетичною природою інших сегментів, здатних виступати в такому ж самому контексті. Якщо згрупувати фонемі, яким притаманна якась одна суттєва ознака, то дослідник отримає класи фонем: глухі, дзвінкі, проривні, проточні, лабіодентальні, лабіовеларні та ін. Можна класифікувати фонемі за допомогою схематичного зображення системних відповідностей у вигляді ліній, що перетинаються: на перетині розміщуються фонемі, що характеризуються однією й тією ж суттєвою диференційною ознакою. У свою чергу, у класах, наприклад, приголосних фонем, на базі певної ознаки виділяють серії приголосних. А фонемі, які артикуються в одному й тому ж самому місці артикуляційного простору, утворюють ряди. В англійській мові, наприклад, розрізняють серії напружених і слабких, лабіальних, дентальних і палатоальвеолярних приголосних. Дві

(Актуальні питання загального мовознавства [Актуальные вопросы общего языкознания])
Функціональний та формальний підходи до інтерпретації одиниць субфонемного рівня в структурній лінгвістиці (Українською) [Функциональный и формальный подходы к интерпретации единиц субфонемного уровня в структурной лингвистике (На укр. яз.)]

© Васцько Р. В. [Васцько Р. В.] dnister@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

паралельні серії, наприклад, данські приголосні фонери /p/, /t/, /k/ та /b/, /d/, /g/ утворюють кореляцію. Це означає, що одна із цих серій існує лише постільки, поскільки існує інша. Суттєва ознака, що розрізняє дві серії приголосних, а в даному випадку це “напруженість”, називається в термінології А. Мартіне прикметою (*marque*) [11, с. 78-79].

А. Мартіне підкреслює важливість перманентної антиномії між потребою у вираженні й комунікації, з одного боку, та інерцією мовленнєвого апарату, з іншого. Учений підкреслює значення функціонального навантаження, під яким він розуміє ступінь утилізації диференційного елемента та фонологічної опозиції. На думку автора, опозиція, яка має широке застосування у фонологічній системі, є стійкішою від тієї опозиції, яка застосовується рідше. Функціональне навантаження може вимірюватися різними шляхами: визначенням кількості пар слів, які розрізняються тією чи іншою ознакою, встановленням їхньої частоти в потоці мовлення або визначенням кількості пар, що можуть зустрічатися в тому ж самому контексті, і т. д. На думку А. Мартіне, достатньо, як правило, визначити частоту фонем; чим більша їхня частота, тим сильніша в них можливість виконувати розрізнявальну функцію. Проілюструємо важливість цього положення прикладом з історії англійської мови. Важливим і вкрай необхідним та структурно обов'язковим етапом у розгортанні опозиції тембрової зміни (*timbre gliding*) у підсистемі коротких голосних фонем давньоанглійської мови були такі фонологічні процеси асимілятивного (комбінаторного) характеру, як *Old English Breaking* (давньоанглійське переломлення), *Palatal Diphthongization* (палатальна дифтонгізація), *Velar Umlaut* (велярний умлаут), у результаті яких виникли короткі дифтонги з артикуляцією від переднього до заднього ряду /iu/, /eo/, /æa/, що графічно позначалися *io*, *eo*, *ea*.

Структурні фактори фонематичної еволюції в умовах аналітизації морфологічної системи англійської мови спрямовані на збільшення кількості голосних фонем, відповідно забезпечують виникнення, закріплення та поширення нових фонематичних опозицій, що базуються на протиставленні нових фонем. Але частота таких слів і, відповідно, фонем у давньоанглійській мові була надзвичайно низькою, і нові фонери (короткі дифтонги), що виконали свою роль, стали монофтонгами. Тепер на зміну факторам структурним прийшли фактори функціональні, які й усунули опозицію тембрової зміни, а разом із нею й короткі дифтонги з фонологічної системи давньоанглійської мови [10, с. 84-85; 48, с. 67-167].

(Current issues in general linguistics)

Functional and formal approaches to the interpretation of the subphonemic level units in structural linguistics

(in Ukrainian) **[Funkcional'nyj ta formal'nyj pidhody do interpretacii' odyhnyh' subfonemnyh rivnja v strukturnij lingvistyky]**

© Vasko R. V. [Vas'ko R. V.] dnister@ukr.net

**ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]**

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

На думку А. Мартіне, для забезпечення комунікативної стабільності мови необхідна певна фонетична дистанція між фонемами. Якщо реалізація однієї фонемі наближається до реалізації іншої фонемі, то реалізацію останньої може бути зміщено. В історії германських мов, особливо англійської та данської, фонематичні системи в умовах аналітизації постійно перебудовувалися з метою максимального розведення в просторі нових фонем для забезпечення оптимального конструювання звукових оболонок значущих одиниць та функціонування мовних систем. Анре Мартіне називає це принципом максимальної диференціації фонем [10, с. 88].

До заслуг Анре Мартіне слід також віднести реінтерпретацію поняття “гармонійність системи”; на думку мовознавця гармонія є маніфестацією економії. Система, що використовує обмежену кількість розрізнявальних ознак у декількох парах, є більш економною, ніж та, що має багато розрізнявальних ознак, жодна з яких не має значного функціонального навантаження. Дистинктивні ознаки, що часто використовуються системою мови, є найбільш стійкими. В англійській мові, наприклад, функціональне навантаження фонем /θ~ð/ дуже низьке, але ця опозиція в цих фонемах збереглася, оскільки вона підтримується іншими парами фонем, що розрізняються за допомогою опозиції дзвінкий / недзвінкий [32, с. 45-46].

Важливо підкреслити, що структуралістичні стратегії дослідження використовували й представники інших наук. Ідея такого застосування методу структурної лінгвістики в дослідженні різноманітних сфер культури, перш за все дуальних структур в антропології, належить К. Леві-Строссу, одному із засновників школи французького філософського структуралізму [56]. Провідна роль у становленні методології цієї школи належить структурній лінгвістиці, постулати якої утворюють ядро леві-строссовської моделі психічного. Для того, щоб довести існування підсвідомих лінгвістичних структур, К. Леві-Стросс звернувся до досліджень Р. Й. Якобсона та М. С. Трубецького. Лінгвістичні факти, які бере за основу К. Леві-Стросс, стосуються фонологічного рівня мови. Він наводить слова М. С. Трубецького про те, що перш за все фонологія переходить від вивчення свідомих лінгвістичних явищ до дослідження їхнього підсвідомого базису; вона відмовляється розглядати члени відношень як незалежні сутності, беручи, навпаки, за основу свого аналізу саме відношення між ними; вона вводить поняття системи [9, с. 33]. На думку вченого, створена М. С. Трубецьким фонологія розкриває реальність фонемі та показує, що одні й ті ж пари опозицій існують у різних мовах. К. Леві-Стросс стверджує, що

(Актуальні питання загального мовознавства [Актуальные вопросы общего языкознания])
Функціональний та формальний підходи до інтерпретації одиниць субфонемного рівня в структурній лінгвістиці (Українською) [Функциональный и формальный подходы к интерпретации единиц субфонемного уровня в структурной лингвистике (На укр. яз.)]

© Васцько Р. В. [Васцько Р. В.] dnister@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

дистинктивні ознаки з психологічної та фізичної точки зору існують об'єктивно, а не притаманні лише теоретичним чи методологічним інструментам, подібно до правил математичного аналізу. Поділяючи ідеї Празької лінгвістичної школи, К. Леві-Стросс концептуалізує фонологічні структури як системи відношень, а фонему – як пучок дистинктивних ознак. Саме завдяки цьому мова може бути розділена на складові елементи, що організовані відповідно до певних структур опозиції та кореляції. Автор вважає, що “зовнішня схожість фонологічних систем та систем спорідненості настільки очевидна, що перенесення фонологічного методу на соціологічне дослідження термінів спорідненості ... може виявитися у формальному уподібненні останніх та фонем. Відомо, що для виведення структурного закону лінгвіст розкладає фонему на розрізнявальні ознаки, які можна об'єднати в одну або декілька пар опозицій. Соціолог міг би спробувати розробити терміни спорідненості даної системи, застосовуючи аналогічний метод. Розрізнявальні ознаки, до яких вдається фонологічний аналіз, існують об'єктивно з трьох точок зору: психологічної, фізіологічної й навіть фізичної; вони не такі численні, як комбінації фонем, що ними утворюються; вони дозволяють зрозуміти й відтворити систему. З попередньої фонологічної гіпотези цього зробити не можна” [9, с. 36]

Третій напрям структурної лінгвістики – американська лінгвістична школа Леонарда Блумфілда та Едуарда Сепіра. Від учень цих дослідників беруть початок дві гілки американської лінгвістики, одна з яких, що бере свій початок від Л. Блумфілда, становить різновид сосюріанського структуралізму (дескриптивізму), який народився внаслідок необхідності опису та систематизації безписемних індієських племен, що було зумовлено в XX столітті інтересом до вивчення архайчних культур. Найважливішим теоретичним відкриттям дескриптивістів стало розроблене ними вчення про ієрархічність мовної структури – від нижчих рівнів до вищих (фонemi, морфеми, слова, словосполучення, речення та їхні смисли). Потім генеративна лінгвістика Н. Хомського та його послідовників, зберігши ідею ієрархії, змінили цю послідовність на протилежну: відповідно до вчення генеративістів, мовлення породжується (генерується) від вищих рівнів до нижчих [30; с. 385]. Інша гілка, засновником якої є Е. Сепір, виходить за межі дескриптивізму, оскільки в працях послідовників Е. Сепіра результати структурного аналізу мови зіставляються з результатами структурного аналізу всієї матеріальної культури народу, що є носієм цієї мови [20].

(Current issues in general linguistics)

Functional and formal approaches to the interpretation of the subphonemic level units in structural linguistics

(in Ukrainian) **[Funkcional'nyj ta formal'nyj pidhody do interpretacii' odyhnyh' subfonemnyh rinvnj v strukturnij lingvistyki]**

© Vasko R. V. [Vas'ko R. V.] dnister@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]<http://philology.knu.ua/node/318>

Л. Блумфільд у 1933 році визначає фонему як “найменші одиниці, які розрізняють значення”, а фонологією, на його думку, є “дослідження сигніфікативних звуків мовлення”, що зближує його позицію з праязичними фонологами. У цій самій праці Л. Блумфільд стверджує, що існують дистинктивні та недистинктивні фонетичні ознаки й що “серед спільних акустичних ознак будь-якого висловлювання деякі з них виступають як дистинктивні, повторюючись у відносно незмінній формі в окремих висловлюваннях. Ці дистинктивні ознаки зустрічаються у вигляді нагромаджень або пучків, кожний з яких ми називаємо фонемою” [1, с. 78]. Правда, в одній із своїх ранніх праць Л. Блумфільд визначає фонему як “мінімальну одиницю розрізнявальної фонетичної ознаки” [29, с. 155]. Носії мови натреновані продукувати й розпізнавати ці ознаки в потоці мовлення. Саме тому, на думку Л. Блумфільда, фонема є тією ознакою або тими ознаками, завдяки яким один звук відрізняється від іншого. Концепція фонему Л. Блумфільда як звукової ознаки, що повторюється в усіх своїх положеннях, або, інакше, – розуміння фонему як мінімальної тотожності ознак неодноразово критикувалася, у тому числі його послідовниками – У. Туоделлом та Б. Блоком [67, с. 55-80]. У. Туоделл критикує суто фізичний підхід Л. Блумфільда до фонему, зокрема, його фонему-ознаку, аргументуючи свої міркування тим, що таку одиницю неможливо виявити експериментально. Критика ця цілком переконлива, якщо самого У. Туоделла не критикувати з тих самих позицій, що й Л. Блумфільда за метод опозицій “форм”, що відрізняються однією фракцією.

Теорія фонему Л. Блумфільда, з одного боку, близька до фізичної концепції Д. Джоунза [53], оскільки фонема-ознака Л. Блумфільда ґрунтується на тому положенні, що одна антропофонічна риса зв'язує всі подібні звукові реалії так само, як у лондонській школі фонема – клас звуків об'єднується в одну одиницю за схожістю ознак окремих звуків. З іншого боку, вона є першою концепцією, в якій ознаці (ще конкретній, матеріально-субстантній, а не прикритій завісою нібито надсубстантної, нефізичної реальності) надається структурна значущість. Л. Блумфільд розробив систему визначення лінгвістичних понять, деякі з них, наприклад, поняття безпосередніх складників, субституції, екоцентричної та ендоецентричної конструкції, отримали визнання за межами вчення структурної лінгвістики. Завдяки цій системі здійснено значну методологічну роботу щодо вдосконалення техніки лінгвістичного аналізу, що стало фундаментом дистрибутивної лінгвістики – найбільше відомого різновиду американського структуралізму.

(Актуальні питання загального мовознавства [Актуальные вопросы общего языкознания])

Функціональний та формальний підходи до інтерпретації одиниць субфонемного рівня в структурній лінгвістиці (Українською) [Функциональный и формальный подходы к интерпретации единиц субфонемного уровня в структурной лингвистике (На укр. яз.)]© Васько Р. В. [Васько Р. В.] dnister@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

Ідейний спадок Л. Блумфільда розробляли такі відомі вчені, як Б. Блок [28], Дж. Трейджер [65], Ю. Найда [60], М. Суодеш [64], З. Херріс [34; 35], Ч. Хокетт [43]. Останній здійснив подальшу розробку теорії дистинктивних ознак уже в пост-блумфільдівський період і в 1942 році висунув ідею “декомпозиції фонем на дистинктивні ознаки” [42, с. 3-21]. На його думку, оглушення, можна розглядати як супрасегментну ознаку в групі приголосних, а описуючи звуковий склад америндійської мови сьєрра попупука, він робить спробу декомпозиції фонем на такі ознаки, як лабіальність, одзвінчення, оглушення, назальність і т. ін. [47].

У 1955 році Ч. Хокетт наводить приклади фонологічного аналізу за дистинктивними ознаками, що нагадує матрицю з плюсами та мінусами, яку вперше розробив Р. Й. Якобсон. Однак дистинктивні ознаки, які встановлює Ч. Хокетт є традиційно фонетичними, він оперує більш, ніж двома ознаками у випадку визначення місця артикуляції та ступеня піднесення. Після цього Ч. Хокетт робить іншу спробу побудови матриці, в якій різні артикуляційні органи розміщені вертикально, а фонемами – горизонтально, і вказує, що артикуляційний орган, який задіяний у творенні звука, на кожному перетині в матриці продукує зімкнення, проточність, аффрикативність і т. ін. Кожному артикуляційному органу відводиться обмежена кількість можливостей; для голосових складок, наприклад, стадія зімкнення та одзвінчення, для губ – зімкнення та лабіалізації, для язика – шість різноманітних артикуляцій.

Будь-які “фонемні” класифікації містять у собі, за твердженням Ч. Хокетта, ідею диференційних ознак, за якими фонеми максимально економно відрізняються одна від одної та організовуються в “систему”. Так, наприклад, у класифікації головних норвезького діалекту лістер, яку Ч. Хокетт представляє як систему фонем на основі параметрів контрастів, імпліцитно присутні диференційні ознаки, за якими й відбувається організація фонем у “систему” [43, с. 83, 89, 126]. При виборі параметру ознак керуються не фактичними даними, а міркуваннями економії. Так, наприклад, при визначенні набору ознак можна вибирати із двох способів контрасту між передніми нелабіалізованими та задніми лабіалізованими : контраст “передній – задній” (і тоді лабіалізація стає другорядною) або контраст “лабіалізований – нелабіалізований” (і тоді передня або задня артикуляції стають другорядними) [43, с. 83]. Довільність вибору контрасту вможливило організацію одних і тих самих фонем у різні системи. Метою другого етапу фонологічного аналізу (*collation*) є саме визначення елементів, що контрастують один з одним, а також ієрархічна організація цих

(Current issues in general linguistics)

Functional and formal approaches to the interpretation of the subphonemic level units in structural linguistics

(in Ukrainian) **[Funkcional'nyj ta formal'nyj pidhody do interpretacii' odyhnyh' subfonemnyh rinvn' v strukturnij lingvistyky]**

© Vasko R. V. [Vas'ko R. V.] dnister@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
 [Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

елементів [43, с. 149].

Ч. Хокетт робить спробу розмежувати ознаки фонем (components) та ознаки фонів (features), розміщуючи їх у своїх матрицях та діаграмах на різних рівнях. На відміну від аналізу, що прийнято в Празькій школі структуралістів, компонент-диференційна ознака Ч. Хокетта не виводиться з опозицій, а на основі аналізу фонемі як класу фонів. Компонент представляє собою перший і найменший елемент в ієрархічній послідовності елементів однієї *stratum*, але різних *size-levels*, наприклад, макросегменти (фонемні фрази) – $C \rightarrow$ – мікросегменти (фонемні слова) – $C \rightarrow$ фонемі – $C \rightarrow$ компоненти, де C – це *strata* [44, с. 36-37].

Четвертою школою структурної лінгвістики була данська глосематика – повна протилежність американському дескриптивізму. Це надзвичайно абстрактна аксіоматична теорія мови, металінгвістична за своєю природою, що претендувала описувати будь-яку знакову систему.

Глосематична концепція визначає фонему як одиницю плану вираження, що як елемент чистих відношень маніфестується в звуках, але сама по собі не містить нічого фізичного. Оскільки термін “фонема” етимологічно пов’язаний із поняттям звука, то, щоб вивільнити поняття фонемі від будь-яких асоціацій із поняттям звука, Л. Єльмслев замість терміна “фонема” віддає перевагу терміну “таксема вираження” [3; 39, с. 163-188; 40; 41]. Сам Л. Єльмслев не користується терміном “конструкт”, але як глосематичне поняття мови, так і глосематичне поняття лінгвістичних одиниць, зокрема глосематичне поняття фонемі й диференційної ознаки повинні бути віднесені до конструктів. Хоча фундаментальна теза глосематичної концепції фонемі, відповідно до якої фонема не містить у собі нічого фізичного і є елементом чистих відношень, що маніфестуються в звуках, належить до важливих надбань лінгвістичної науки, але глосематична концепція фонемі містить у собі серйозну складність. З тези про те, що, оскільки фонемі не містять у собі нічого фізичного і є елементами чистих відношень, Л. Єльмслев робить несподіваний висновок, що фонемі можуть вивчатися лише методом дистрибутивного аналізу [38, с. 4; 31]. У зв’язку з цим предмет фонології звукується таким чином, що за його межі виводиться дослідження диференційних елементів, оскільки останні належать нібито фізичній субстанції мови [22, с. 57].

На думку С. К. Шаумяна, у глосематиці відсутнє експліцитне розмежування

(Актуальні питання загального мовознавства [Актуальные вопросы общего языкознания])
Функціональний та формальний підходи до інтерпретації одиниць субфонемного рівня в структурній лінгвістиці (Українською) [Функциональный и формальный подходы к интерпретации единиц субфонемного уровня в структурной лингвистике (На укр. яз.)]

© Васцько Р. В. [Васцько Р. В.] dnister@ukr.net

**PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]**

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

двох головних ступенів абстракції науки – ступеня спостереження й ступеня конструктів. Якщо не розмежовувати ці два ступені абстракції, то тоді легко можна змішати диференційні елементи з їхніми субстратами, які дійсно належать фізичній субстанції мови. На думку автора, якщо не розмежовувати ці два ступені абстракції, то можна вважати, нібито, займаючись дистрибутивним аналізом, ми маємо справу з чистою формою. С. К. Шаумян говорить про необхідність розмежовувати два види дистрибутивних відношень: дистрибутивні відношення між фонемними субстратами на ступені спостереження й дистрибутивні відношення між фонемами на ступені конструктів. Оскільки безпосередньо спостерігати ми можемо лише дистрибутивні відношення між фонемними субстратами, то цілком зрозуміло, що пізнавати дистрибутивні відношення між фонемами можна, на переконання С. К. Шаумяна, лише через аналіз дистрибутивних відношень між фонемними субстратами, тобто через аналіз фізичної субстанції мови.

Проблема форми й субстанції як у фонології, так і в лінгвістиці є проблемою співвідношення ступеня спостереження й ступеня конструктів. Саме тому завдання фонолога полягає не в тому, щоб ігнорувати фізичну субстанцію, а в тому, щоб чітко розмежовувати обидва ступені абстракції, фіксувати переходи від елементів фізичної субстанції до конструктів, до яких належать фонемні та диференційні елементи [22, с. 59].

Таким чином, діяльність чотирьох шкіл структурної лінгвістики завершилася створенням фонології. Представники кожної із цих шкіл висловлювали важливі думки про те, якою повинна бути лінгвістична теорія взагалі й фонологія зокрема. Але не було зроблено жодної спроби разом розробити єдиний науковий апарат лінгвістики; празький структуралізм, французький функціоналізм, американський дескриптивізм та копенгагенська глосематика розвивалися незалежно один від одного. Це призвело до того, що одним і тим самим об'єктам або принципам присвоювалися різні найменування, а деякі абсолютно різні речі називалися однаково. Так, принцип комутаційної перевірки, що використовувався глосематиками для ототожнення й розмежування мовних одиниць, можна порівняти з дистрибутивним правилом установлення тотожностей і відмінностей в умовах контрастної дистрибуції, розробленої дескриптивістами, з критерієм смислорозрізнявальних протиставлень, запропонованого празькими структуралістами, а також з критерієм розрі-

(Current issues in general linguistics)

Functional and formal approaches to the interpretation of the subphonemic level units in structural linguistics(in Ukrainian) **[Funkcional'nyj ta formal'nyj pidhody do interpretacii' odynyc' subfonemnogo rinvnja v strukturnij lingvistyki]**© Vasko R. V. [Vas'ko R. V.] dnister@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
 [Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

знювальної релевантності, що застосовувався французькими функціоналістами. Немає принципової різниці між дескриптивним поняттям алофонів, що знаходяться в додатковій дистрибуції, поняттям комбінаторних варіантів фонему в М. С. Трубецького, поняттям варіантів та варіацій фонему в А. Мартіне та поняттям обумовлених варіантів фонему або варіацій у Л. Єльмслева. Мало чим відрізняється дескриптивне поняття алофонів, що знаходяться у вільному чергуванні, від поняття факультативного варіанту фонему в М. С. Трубецького та поняття вільного варіанта або варіанта в Л. Єльмслева.

З іншого боку, зовсім інакше використовуються в чотирьох лінгвістичних школах терміни субституція, інваріант, функція та деякі інші. Функція для представників Празької структурної лінгвістики та Французької функціональної лінгвістики – це роль, яку виконує та чи інша мовна одиниця, в той час як для Копенгагенських глосематиків – це залежність однієї лінгвістичної одиниці від іншої. Ситуація ускладнюється тим, що багато з цих термінів (функція, комутація, дистрибуція, відношення, інваріант) були запозичені з математики, але значення, яке вклали в них мовознавці, не цілком збігається з тим, яке вони мають у відповідних математичних дисциплінах. Нерозробленість і неузгодженість наукового апарату лінгвістики є однією з причин ізоляціонізму шкіл, що зумовило виникнення самостійних лінгвістичних напрямів. Лінгвістичні теорії празьких структуралістів, французьких функціоналістів, американських дескриптивістів і копенгагенських глосематиків складають взаємно необхідні частини сучасної структурної лінгвістики.

Література

1. Блумфільд, Л. *Язык* (Москва, Прогресс, 1968), 606.
2. Виноградов, В. А. «Озперанд [ас'п'ірант]. К проблеме гиперфонемы.» *Фонетика. Фонология. Грамматика. К семидесятилетию А. А. Реформатского* (1971): 96-105.
3. Єльмслев, Л. «Пролегомени к теории языка.» *Новое в лингвистике* 1 (1960): 264-389.
4. Жирмунский, В. М. *История немецкого языка*, 5-ое изд., пересмотр. и исправл (Москва, Высшая школа, 1965), 408.
5. Иванов, Вал.Вас. *Историческая фонология русского языка* (Москва, Просвещение, 1968), 354.
6. Князев, С. В. «О некоторых фонологических единицах в русском языке.» *Международный конгресс «Русский язык: исторические судьбы и современность»* (г. Москва, 13 – 16 марта 2001 г., Секция “Фонетика и фонология русского языка”): 236-237.

(Актуальні питання загального мовознавства [Актуальные вопросы общего языкознания])
Функціональний та формальний підходи до інтерпретації одиниць субфонемного рівня в структурній лінгвістиці (Українською) [Функциональный и формальный подходы к интерпретации единиц субфонемного уровня в структурной лингвистике (На укр. яз.)]

© Васько Р. В. [Васько Р. В.] dnister@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

7. Крупаткин, Я. Б. «К историко-фонологическим реконструкциям (Комбинаторные варианты и причинность).» *Иноземна філологія* 3 (1965): 7-12.
8. Кузьменко, Ю. К. «Факторы фонологической эволюции скандинавских языков.» Автореф. дис. д-ра. филол. наук, Ленинград, 1984.
9. Леви-Стросс, К. *Структурная антропология*, перевод с франц. под ред. и с прим. Вяч. Вс. Иванова (Москва, ЭКСМО-Пресс, 2001), 512.
10. Мартине, А. *Принцип экономии в фонетических изменениях. Проблемы диахронической фонологии*, перевод с франц. под ред. и со вступ. ст. В. А. Звегинцева (Москва, Изд-во иностранной лит-ры, 1960), 262.
11. Мартине, А. *Основы общей лингвистики*, перевод с франц. В. В. Шеворошкина, под ред. и со вступ. ст. В. А. Звегинцева, 2-е изд. (Москва, Эдиториал УРСС, 2004), 224.
12. Мейе, А. *Основные особенности германской группы языков*, перевод с 5-го франц. изд. (Москва, Изд-во иностр. лит-ры, 1952), 168.
13. Панов, М. В. *Русская фонетика* (Москва, Просвещение, 1967), 438.
14. Плоткин, В. Я. *Динамика английской фонологической системы* (Новосибирск, Зап.-Сиб. книжное изд-во, 1967), 169.
15. Плоткин, В. Я. «О первичной фонологической единице.» *Грамматические и фонетические исследования по германским языкам* (1977): 138-168.
16. Сидоров, В. Н. «О Московской фонологической школе.» *Развитие фонетики современного русского языка: фонологические подсистемы* (1971): 7-19.
17. Солнцев, В. М. *Язык как системно-структурное образование* (Москва, Наука, 1977), 342.
18. *Сравнительная грамматика германских языков* [в 4-х т.] (Москва, Изд-во АН СССР). Т. I (1962), 204; Т. II (1962), 402; Т. III (1963), 456; Т. IV (1966), 496.
19. Стеблин-Каменский, М. И. «Сущность германских передвижений согласных.» *Вестник ЛГУ* вып. 4, № 20 (1961): 102-108.
20. Сэпир, Э. «Язык.» *Избранные труды по языкознанию и культурологии* (2002): 223-247.
21. Трубецкой, Н. С. *Основы фонологии* (Москва, Изд-во иностранной лит-ры, 1960), 372.
22. Шаумян, С. К. *Проблемы теоретической фонологии* (Москва, АН СССР, 1962), 194.
23. Щерба, Л. В. «О трояком аспекте языковых явлений и об эксперименте в языкознании.» *Языковая система и речевая деятельность*, авт. Щерба Л. В., под ред. Л. Р. Зиндера и М. И. Матусевич, 2-е изд. стереотипное (Москва, Эдиториал УРСС, 2004): 24-39.
24. Akamatsu, T. *Essentials of Functional Phonology* (Louvain-La-Neuve, Peeters, 1992), 191.
25. Alonso, A. «Notas de fonemática.» *Estudios lingüísticos: temas españoles* (Madrid, Gredos, 1982): 237-259.
26. Basbøll, H. *The Phonology of Danish* (New York, Oxford University Press, 2005), 596.
27. Benediktsson, H. «The Proto-Germanic Vowel System.» *To honour Roman Jakobson: Essays on the occasion of his birthday* 1 (The Hague – Paris, Mouton, 1967): 174-196.
28. Bloch, B. «A Set of Postulates for Phonemic Analysis.» *Language* vol. 24, № 1 (1948): 3-46.
29. Bloomfield, L. «A Set of Postulates for the Science of Language.» *Language* 2 (1926): 153-164.
30. Bloomfield, L. *Language* (New York, Holt, Rinehart & Winston, 1933), 564.

(Current issues in general linguistics)

Functional and formal approaches to the interpretation of the subphonemic level units in structural linguistics

(in Ukrainian) **[Funkcional'nyj ta formal'nyj pidhody do interpretacii' odynyc' subfonemnego rinvnja v strukturnij lingvistyki]**

© Vasko R. V. [Vas'ko R. V.] dnister@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
 [Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

31. Fischer-Jørgensen, E. *The Commutation Test and Its Application to Phonemic Analysis* (Indianapolis, Bobbs-Merrill, 1956), 12.
32. Fischer-Jørgensen, E. *Trends in Phonological Theory. A Historical Introduction. Travaux du Cercle Linguistique de Copenhagen*, Vol. XXVII (Copenhagen, C. A. Reitzel, 1995), 475.
33. Greenberg, J. H. «Synchronic and Diachronic Universals in Phonology.» *Language*, Vol. 42, № 2 (1966): 508-517.
34. Harris, Z. S. *Methods in Structural Linguistics* (Chicago, University of Chicago Press, 1951), 384.
35. Harris, Z. S. *Spanish Phonology* (Cambridge, MA: M.I.T Press, 1969), [xiii] + 218.
36. Haugen, E. *The Scandinavian Languages. An Introduction to their History* (Cambridge, MA, Harvard University Press, 1976), 507.
37. Haugen, E. *Scandinavian Language Structures. A Comparative Historical Survey* (Tübingen, Max Niemeyer Verlag, 1982), 225.
38. Hjelmslev, L. «Omkring sprogteoriens grundlæggelse.» *Festskrift udgivet af Københavns Universitet i anledning af Universitetets aarfest, November, 1943* (København, Akademisk Forlag, 1943): 3-113.
39. Hjelmslev, L. «La stratification du langage.» *Word*, Vol. 10 (1954): 163-188.
40. Hjelmslev, L. *a) Ensayos lingüísticos* (Madrid, Gredos, 1972), 358.
41. Hjelmslev, L. *b) Sprogsystem og Sprogforandring* (København: Naturmetodens Sproginstitut; Nordisk Sprog-og-Kulturförslag, 1972), 159.
42. Hockett, Ch.F. «A System of Descriptive Phonology.» *Language*, Vol. 18 (1965): 3-21.
43. Hockett, Ch. F. *A Manual of Phonology. Indiana University Publications in Anthropology and Linguistics. Memoir II* (Baltimore, MD., Waverly Press; Indiana University Press, 1955), 246.
44. Hockett, Ch. F. «Linguistic Elements and Their Relations.» *Language*, Vol. 37, № 1 (1961): 29-53.
45. Hockett, Ch. F. «Sound Change.» *Language*, Vol. 41, № 2 (1965): 185-204.
46. Hockett, Ch. F. *Language, Mathematics and Linguistics* (The Hague, Mouton, 1967), 243.
47. Hockett, Ch. F. «Two Fundamental Problems in Phonemics.» *Phonological Theory: Evolution and Current Practice*, ed. V. B. Makkai (New York, Holt, Reinhart and Winston, Inc., 1972): 200-210.
48. Hogg, R. M. «Phonology and Morphology.» *The Cambridge History of the English language. Vol. I. The Beginnings to 1066. General ed. R. M. Hogg* (Cambridge, Cambridge University Press, 1994): 67-167.
49. Jakobson, R. «Kindersprache, Aphasie und allgemeine Lautgesetze.» *Selected Writings*, Vol. 1: *Phonological Studies*, 2nd expanded ed. (The Hague; Paris, Mouton, 1971): 328-401.
50. Jakobson, R. «Principes de Phonologie Historique.» *Selected Writings*, Vol. 1: *Phonological Studies*, 2nd expanded ed. (The Hague; Paris, Mouton, 1971): 202-220.
51. Jakobson, R. «Remarques sur l'évolution phonologique du russe comparée à celle des autres langues slaves.» *Selected Writings*, Vol. 1: *Phonological Studies*, 2nd expanded ed. (The Hague; Paris, Mouton, 1971): 7-116.
52. Jakobson, R., Waugh, L. *The Sound Shape of Language. Assisted by Martha Taylor*, 2nd ed.

(Актуальні питання загального мовознавства [Актуальные вопросы общего языкознания])

Функціональний та формальний підходи до інтерпретації одиниць субфонемного рівня в структурній лінгвістиці (Українською) [Функциональный и формальный подходы к интерпретации единиц субфонемного уровня в структурной лингвистике (На укр. яз.)]

© Васько Р. В. [Васько Р. В.] dnister@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

- (Berlin; New York; Amsterdam, Mouton de Gruyter, 1987), 335.
53. Jones, D. *An Outline of English Phonetics*, 9th ed. (Cambridge, Heffer, 1972), 376.
 54. Kristoffersen, G. *The Phonology of Norwegian* (Oxford, Oxford University Press, 2000), 366.
 55. Lehmann, W. P. *Language: An Introduction* (New York, Random House, 1983), 241.
 56. Lévi-Strauss, C. *Structural Anthropology in 2 vol.*, (New York, Basic Books, 1976): Vol. I, 398 p.; Vol. II, 372.
 57. Martinet, A. *Phonology as Functional Phonetics* (London, Geoffrey Cumberlege; Oxford University Press, 1950), 40.
 58. Martinet, A. «Substance phonique et traits distinctifs.» *Bulletin de la Société de Linguistique de Paris*, № 53 (1958): 72-85.
 59. Martinet, A. *Évolution des Langues et Reconstruction* (Paris, Presses Universitaires de France, 1975), 264.
 60. Nida, E. A. *Componential Analysis of Meaning: An Introduction to Semantic Structures* (The Hague, Mouton, 1975), 272.
 61. *The Nordic Languages: An International Handbook of the History of the North Germanic Languages*, Vol. I, II, ed. by O. Bandle et al. (Berlin; New York: Walter de Gruyter): Vol. I (2002): 1-1057; Vol. II (2005): 1058-2208.
 62. de Saussure F. *Course in General Linguistics* (New York; Toronto; London, McGraw-Hill Book Company, 1959), 240.
 63. Skautrup, P. *Det danske sprogs historie. Nærværende 2 oplag* (1968) (København, Gyldendalske boghandel Nordisk Forlag): Bd. I: *Fra guldhornene til Jyske Lov*, 352; Bd. II: *Fra unionsbrevet til Danske Lov*, 455; Bd. III: *Fra Holbergs komedier til H. C. Andersens eventyr*, 481; Bd. IV: *Fra J. P. Jacobsen til Johs. V. Jensen*, 342; Bd. V: *Register* (1970), 360.
 64. Swadesh, M. *La lingüística como instrumento de la historia* (Mexico, Instituto Nacional de Antropología e Historia, 1960), 35.
 65. Trager, G. L. *Language and Languages* (San-Francisco: Chandler Pub. Co., 1972), 378.
 66. Trnka, B. «From Germanic to English. A Chapter from the Historical English Phonology.» *Recueil Linguistique de Bratislava*, № 1 (1948): 139-149.
 67. Twaddell, W. F. «On Defining the Phoneme.» *Readings in Linguistics* (Chicago; London, The University of Chicago Press, 1958): 55-80.
 68. Vachek, J. «Phonemes and Phonological Units.» *Travaux du Cercle Linguistique de Prague VI* (Prague, 1936): 235-239. Reprinted in *A Prague School Reader in Linguistics* compiled by J. Vachek, 1st ed. (Bloomington, Indiana University Press, 1964): 143-149.
 69. Vennemann, Th. «The Phonology of Gothic Vowels.» *Language*, Vol. 47, № 1 (1971): 90-132.

Список лексикографічних джерел

70. *Althochdeutsches Wörterbuch*. Analyse der Wortfamilienstrukturen des Althochdeutschen, zugleich Grundlegung einer zukünftigen Strukturgeschichte des deutschen Wortschatzes von Jochen Splett (Berlin; New York, Walter de Gruyter, 1993): Band I, 1: *Einleitung; Wortfamilien A*

(Current issues in general linguistics)

Functional and formal approaches to the interpretation of the subphonemic level units in structural linguistics

(in Ukrainian) **[Funkcional'nyj ta formal'nyj pidhody do interpretacii' odynyc' subfonemnogo rivnja v strukturnij lingvistyki]**

© Vasko R. V. [Vas'ko R. V.] dnister@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
 [Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

- L, 578; Band I,2: Wortfamilien M – Z, 662; Band II: Präfixwörter; Suffixwörter; Alphabetischer Index, 620.
71. *Altnordisches etymologisches Wörterbuch* von Jan de Vries, Zweite verbesserte Auflage (Leiden; Boston; Köln, Brill, 2000), 689.
 72. *An Anglo-Saxon Dictionary. Based on the Manuscript Collections of Joseph Bosworth*, edited and enlarged by T. Northcote Toller (1997), 1302, Supplement by T. Northcote Toller (1995), 753, Enlarged Addenda and Corrigenda by Alistair Campbell to the Supplement by T. Northcote Toller (Oxford, Clarendon Press, 1995), 68.
 73. *Føroysk-Donsk Orðabók* av M.A.Jacobsen, Chr. Matras. 2 útgáva (Tórshavn, Føroya Fróðskaparfelag) (1961), 521; *Føroysk-Donsk Orðabók* av M. A. Jacobsen, Chr. Matras. Supplementsbind (1974), 252.
 74. *Die Gotische Bibel*. Herausgegeben von W. Streitberg, Band 2, Gotisch-Griechisch-Deutsches Wörterbuch, 6 Auflage (Heidelberg, Universitätsverlag, C. Winter, 2000), 180.
 75. *A Gothic Etymological Dictionary* by Lehmann Winfred P. Based on the 3rd. edition of Vergleichendes Wörterbuch der gotischen Sprache by Sigmund Feist (Leiden, E. J. Brill, 1986), 712.
 76. *Gotisches Wörterbuch* von G. Köbler (Leiden, E. J. Brill, 1989), 716.
 77. *An Icelandic-English Dictionary* by Richard Gleasby, revised, enlarged and completed by Gudbrand Vigfusson. Second ed. with supplement by Sir William A.Craigie – Oxford: Clarendon Press, 2003. – 833.
 78. *A Middle-English Dictionary Containing Words Used by English Writers From the Twelfth to the Thirteenth Century* by F. H. Stratmann. A New Ed. Re-arranged, Revised, and Enlarged by H. Bradley (Oxford, Clarendon Press, 1967), 708.
 79. *Mittelhochdeutsches Handwörterbuch* von Matthias Lexer. Mit einer Einleitung von Kurt Gärtner. Bnd. I: Wortfamilien A – M. – 2262 S.; Bnd. II. Wortfamilien N – U. – 2050 S.; Bnd.III. Wortfamilien V/W – Z. – 1226 + 406. – Stuttgart: S.Hirzel, Wissenschaftliche Verlagsgesellschaft, 1992.
 80. *Old Frisian Etymological Dictionary* by D. Boutkan, S. M. Siebinga. *Leiden Indo-European Etymological Dictionary Series* 1 (Leiden; Boston, E. J. Brill, 2005), 598.
 81. *Ordbog Til Det Ældre Danske Sprog (1300 – 1700)* af Otto Kalkar i 6 Bind Bnd. 1: A – F + Tillæg og Rettelser, 838 + 65; Bnd. 2: G – L, 895; Bnd. 3: M – S, 908; Bnd. 4: S – Ø, 1018; Bnd. 5: A – Ø, 1222 (København, H. H. Theiles Bogtrykkeri, 1881– 1918); Bnd. 6: *Kilder og Hjælpebidler. Efterskrift*, 262 (København, Akademisk Forlag, 1976).
 82. *Vergleichendes Wörterbuch der gotischen Sprache. Mit Einschluss des Krimgotischen und sonstiger zerstreuter Überreste des Gotischen von Sigmund Feist. Dritte neubearbeitete und vermehrte Auflage* (Leiden, E. J. Brill, 1939), 710.

References

1. Blumfil'd, L. *Jazyk* (Moskva, Progress, 1968), 606.
2. Vinogradov, V. A. «Ozperand [as'p'iránt]. K probleme giperfonemy.» *Fonetika. Fonologija*.

(Актуальні питання загального мовознавства [Актуальные вопросы общего языкознания])
Функціональний та формальний підходи до інтерпретації одиниць субфонемного рівня в структурній лінгвістиці (Українською) [Функциональный и формальный подходы к интерпретации единиц субфонемного уровня в структурной лингвистике (На укр. яз.)]

© Васько Р. В. [Васько Р. В.] dnister@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

- Grammatika. K semidesjatiletiju A. A. Reformatskogo* (1971): 96-105.
3. El'mslev, L. «Prolegomeny k teorii jazyka.» *Novoe v lingvistike* 1 (1960): 264-389.
 4. Zhirmunskij, V. M. *Istorija nemeckogo jazyka*, 5-oe izd., peresmotr. i ispravl (Moskva, Vysshaja shkola, 1965), 408.
 5. Ivanov, Val. Vas. *Istoricheskaja fonologija russkogo jazyka* (Moskva, Prosveshhenie, 1968), 354.
 6. Knjazev, S. V. «O nekotoryh fonologicheskikh edinichah v russkom jazyke.» *Mezhdunarodnyj kongress «Russkij jazyk: istoricheskie sud'by i sovremennost'»* (g. Moskva, 13 – 16 marta 2001 g., Sekcija “Fonetika i fonologija russkogo jazyka”): 236-237.
 7. Krupatkin, Ja. B. «K istoriko-fonologicheskim rekonstrukcijam (Kombinatornye varianty i prichinnost'»).» *Inozemna filologija* 3 (1965): 7-12.
 8. Kuz'menko, Ju. K. «Faktory fonologicheskoy jevoljucii skandinavskih jazykov.» Avtoref. dis. d-ra. filol. nauk, Leningrad, 1984.
 9. Levi-Stross, K. *Strukturnaja antropologija*, perevod s franc. pod red. i s prim. Vjach. Vs. Ivanova (Moskva, JeKSMO-Press, 2001), 512.
 10. Martine, A. *Princip jekonomii v foneticheskikh izmenenijah. Problemy diahronicheskoy fonologii*, perevod s franc. pod red. i so vstup. st. V. A. Zveginceva (Moskva, Izd-vo inostrannoj lit-ry, 1960), 262.
 11. Martine, A. *Osnovy obshhej lingvistiki*, perevod s franc. V. V. Shevoroshkina, pod red. i so vstup. st. V. A. Zveginceva, 2-e izd. (Moskva, Jeditorial URSS, 2004), 224.
 12. Meje, A. *Osnovnye osobennosti germanskoj grupy jazykov*, perevod s 5-go franc. izd. (Moskva, Izd-vo inostr. lit-ry, 1952), 168.
 13. Panov, M. V. *Russkaja fonetika* (Moskva, Prosveshhenie, 1967), 438.
 14. Plotkin, V. Ja. *Dinamika anglijskoj fonologicheskoy sistemy* (Novosibirsk, Zap.-Sib. knizhnoe izd-vo, 1967), 169.
 15. Plotkin, V. Ja. «O pervichnoj fonologicheskoy edinice.» *Grammaticheskie i foneticheskie issledovanija po germanskim jazykam* (1977): 138-168.
 16. Sidorov, V. N. «O Moskovskoj fonologicheskoy shcole.» *Razvitie fonetiki sovremennogo russkogo jazyka: fonologicheskie podsistemy* (1971): 7-19.
 17. Solncev, V. M. *Jazyk kak sistemno-strukturnoe obrazovanie* (Moskva, Nauka, 1977), 342.
 18. *Sravnitel'naja grammatika germanskih jazykov* [v 4-h t.] (Moskva, Izd-vo AN SSSR). T. I (1962), 204; T. II (1962), 402; T. III (1963), 456; T. IV (1966), 496.
 19. Steblin-Kamenskij, M. I. «Sushhnost' germanskih peredvizhenij soglasnyh.» *Vestnik LGU*, vyp. 4, № 20 (1961): 102-108.
 20. Sjeper, Je. «Jazyk.» *Izbrannye trudy po jazykoznaniju i kul'turologii* (2002): 223-247.
 21. Trubeckoj, N. S. *Osnovy fonologii* (Moskva, Izd-vo inostrannoj lit-ry, 1960), 372.
 22. Shaumjan, S. K. *Problemy teoreticheskoy fonologii* (Moskva, AN SSSR, 1962), 194.
 23. Shherba, L. V. «O trojacom aspekte jazykovyh javlenij i ob eksperimente v jazykoznanii.» *Jazykovaja sistema i rechevaja dejatel'nost'*, avt. Shherba L. V., pod red. L. R. Zindera i M. I. Matusevich, 2-e izd. stereotipnoe (Moskva, Jeditorial URSS, 2004): 24-39.
 24. Akamatsu, T. *Essentials of Functional Phonology* (Louvain-La-Neuve, Peeters, 1992), 191.

(Current issues in general linguistics)

Functional and formal approaches to the interpretation of the subphonemic level units in structural linguistics

(in Ukrainian) **[Funktional'nyj ta formal'nyj pidhody do interpretaciji
 odyhnyč subfonemnoho rivnja v strukturnij lingvistyčij]**

© Vasko R. V. [Vas'ko R. V.] dnister@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
 [Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

25. Alonso, A. «Notas de fonemática.» *Estudios lingüísticos: temas españoles* (Madrid, Gredos, 1982): 237-259.
26. Basbøll, H. *The Phonology of Danish* (New York, Oxford University Press, 2005), 596.
27. Benediktsson, H. «The Proto-Germanic Vowel System.» *To honour Roman Jakobson: Essays on the occasion of his birthday 1* (The Hague – Paris, Mouton, 1967): 174-196.
28. Bloch, B. «A Set of Postulates for Phonemic Analysis.» *Language* vol. 24, № 1 (1948): 3-46.
29. Bloomfield, L. «A Set of Postulates for the Science of Language.» *Language* 2 (1926): 153-164.
30. Bloomfield, L. *Language* (New York, Holt, Rinehart & Winston, 1933), 564.
31. Fischer-Jørgensen, E. *The Commutation Test and Its Application to Phonemic Analysis* (Indianapolis, Bobbs-Merrill, 1956), 12.
32. Fischer-Jørgensen, E. *Trends in Phonological Theory. A Historical Introduction. Travaux du Cercle Linguistique de Copenhagen*, Vol. XXVII (Copenhagen, C. A. Reitzel, 1995), 475.
33. Greenberg, J. H. «Synchronic and Diachronic Universals in Phonology.» *Language*, Vol. 42, № 2 (1966): 508-517.
34. Harris, Z. S. *Methods in Structural Linguistics* (Chicago, University of Chicago Press, 1951), 384.
35. Harris, Z. S. *Spanish Phonology* (Cambridge, MA: M.I.T Press, 1969), [xiii] + 218.
36. Haugen, E. *The Scandinavian Languages. An Introduction to their History* (Cambridge, MA, Harvard University Press, 1976), 507.
37. Haugen, E. *Scandinavian Language Structures. A Comparative Historical Survey* (Tübingen, Max Niemeyer Verlag, 1982), 225.
38. Hjelmslev, L. «Omkring sprogteoriens grundlæggelse.» *Festskrift udgivet af Københavns Universitet i anledning af Universitetets aarfest, November, 1943* (København, Akademisk Forlag, 1943): 3-113.
39. Hjelmslev, L. «La stratification du langage.» *Word*, Vol. 10 (1954): 163-188.
40. Hjelmslev, L. a) *Ensayos lingüísticos* (Madrid, Gredos, 1972), 358.
41. Hjelmslev, L. b) *Sprogssystem og Sprogforandring* (København: Naturmetodens Sproginstitut; Nordisk Sprog- og Kulturforlag, 1972), 159.
42. Hockett, Ch.F. «A System of Descriptive Phonology.» *Language*, Vol. 18 (1965): 3-21.
43. Hockett, Ch. F. *A Manual of Phonology. Indiana University Publications in Anthropology and Linguistics. Memoir II* (Baltimore, MD., Waverly Press; Indiana University Press, 1955), 246.
44. Hockett, Ch. F. «Linguistic Elements and Their Relations.» *Language*, Vol. 37, № 1 (1961): 29-53.
45. Hockett, Ch. F. «Sound Change.» *Language*, Vol. 41, № 2 (1965): 185-204.
46. Hockett, Ch. F. *Language, Mathematics and Linguistics* (The Hague, Mouton, 1967), 243.
47. Hockett, Ch. F. «Two Fundamental Problems in Phonemics.» *Phonological Theory: Evolution and Current Practice*, ed. V. B. Makkai (New York, Holt, Reinhart and Winston, Inc., 1972): 200-210.
48. Hogg, R. M. «Phonology and Morphology.» *The Cambridge History of the English language. Vol. I. The Beginnings to 1066. General ed. R. M. Hogg* (Cambridge, Cambridge University Press, 1994): 67-167.

(Актуальні питання загального мовознавства [Актуальные вопросы общего языкознания])

Функціональний та формальний підходи до інтерпретації одиниць субфонемного рівня в структурній лінгвістиці (Українською) [Функциональный и формальный подходы к интерпретации единиц субфонемного уровня в структурной лингвистике (На укр. яз.)]

© Васцько Р. В. [Васцько Р. В.] dnister@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

49. Jakobson, R. «Kindersprache, Aphasie und allgemeine Lautgesetze.» *Selected Writings*, Vol. 1: *Phonological Studies*, 2nd expanded ed. (The Hague; Paris, Mouton, 1971): 328-401.
50. Jakobson, R. «Principes de Phonologie Historique.» *Selected Writings*, Vol. 1: *Phonological Studies*, 2nd expanded ed. (The Hague; Paris, Mouton, 1971): 202-220.
51. Jakobson, R. «Remarques sur l'évolution phonologique du russe comparée à celle des autres langues slaves.» *Selected Writings*, Vol. 1: *Phonological Studies*, 2nd expanded ed. (The Hague; Paris, Mouton, 1971): 7-116.
52. Jakobson, R., Waugh, L. *The Sound Shape of Language*. Assisted by Martha Taylor, 2nd ed. (Berlin; New York; Amsterdam, Mouton de Gruyter, 1987), 335.
53. Jones, D. *An Outline of English Phonetics*, 9th ed. (Cambridge, Heffer, 1972), 376.
54. Kristoffersen, G. *The Phonology of Norwegian* (Oxford, Oxford University Press, 2000), 366.
55. Lehmann, W. P. *Language: An Introduction* (New York, Random House, 1983), 241.
56. Lévi-Strauss, C. *Structural Anthropology in 2 vol.*, (New York, Basic Books, 1976): Vol. I, 398 p.; Vol. II, 372.
57. Martinet, A. *Phonology as Functional Phonetics* (London, Geoffrey Cumberlege; Oxford University Press, 1950), 40.
58. Martinet, A. «Substance phonique et traits distinctifs.» *Bulletin de la Société de Linguistique de Paris*, № 53 (1958): 72-85.
59. Martinet, A. *Évolution des Langues et Reconstruction* (Paris, Presses Universitaires de France, 1975), 264.
60. Nida, E. A. *Componential Analysis of Meaning: An Introduction to Semantic Structures* (The Hague, Mouton, 1975), 272.
61. *The Nordic Languages: An International Handbook of the History of the North Germanic Languages*, Vol. I, II, ed. by O. Bandle et al. (Berlin; New York: Walter de Gruyter): Vol. I (2002): 1-1057; Vol. II (2005): 1058-2208.
62. de Saussure F. *Course in General Linguistics* (New York; Toronto; London, McGraw-Hill Book Company, 1959), 240.
63. Skautrup, P. *Det danske sprogs historie. Nærværende 2 oplag* (1968) (København, Gyldendalske boghandel Nordisk Forlag): Bd. I: *Fra guldhornene til Jyske Lov*, 352; Bd. II: *Fra unionsbrevet til Danske Lov*, 455; Bd. III: *Fra Holbergs komedier til H. C. Andersens eventyr*, 481; Bd. IV: *Fra J. P. Jacobsen til Johs. V. Jensen*, 342; Bd. V: *Register* (1970), 360.
64. Swadesh, M. *La lingüística como instrumento de la historia* (Mexico, Instituto Nacional de Antropología e Historia, 1960), 35.
65. Trager, G. L. *Language and Languages* (San-Francisco: Chandler Pub. Co., 1972), 378.
66. Trnka, B. «From Germanic to English. A Chapter from the Historical English Phonology.» *Recueil Linguistique de Bratislava*, № 1 (1948): 139-149.
67. Twaddell, W. F. «On Defining the Phoneme.» *Readings in Linguistics* (Chicago; London, The University of Chicago Press, 1958): 55-80.
68. Vachek, J. «Phonemes and Phonological Units.» *Travaux du Cercle Linguistique de Prague VI*

(Current issues in general linguistics)

Functional and formal approaches to the interpretation of the subphonemic level units in structural linguistics

(in Ukrainian) **[Funkcional'nyj ta formal'nyj pidhody do interpretacii' odynyc' subfonemnogo rivnja v strukturnij lingvistyci]**

© Vasko R. V. [Vas'ko R. V.] dnister@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
 [Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

(Prague, 1936): 235-239. Reprinted in *A Prague School Reader in Linguistics* compiled by J. Vachek, 1st ed. (Bloomington, Indiana University Press, 1964): 143-149.

69. Vennemann, Th. «The Phonology of Gothic Vowels.» *Language*, Vol. 47, № 1 (1971): 90-132.

List of lexicographical sources

70. *Althochdeutsches Wörterbuch*. Analyse der Wortfamilienstrukturen des Althochdeutschen, zugleich Grundlegung einer zukünftigen Strukturgeschichte des deutschen Wortschatzes von Jochen Splett (Berlin; New York, Walter de Gruyter, 1993): Band I,1: *Einleitung; Wortfamilien A – L*, 578; Band I,2: *Wortfamilien M – Z*, 662; Band II: *Präfixwörter; Suffixwörter; Alphabetischer Index*, 620.
71. *Altnordisches etymologisches Wörterbuch* von Jan de Vries, Zweite verbesserte Auflage (Leiden; Boston; Köln, Brill, 2000), 689.
72. *An Anglo-Saxon Dictionary. Based on the Manuscript Collections of Joseph Bosworth*, edited and enlarged by T. Northcote Toller (1997), 1302, Supplement by T. Northcote Toller (1995), 753, Enlarged Addenda and Corrigenda by Alistair Campbell to the Supplement by T. Northcote Toller (Oxford, Clarendon Press, 1995), 68.
73. *Føroyisk-Donsk Orðabók* av M.A.Jacobsen, Chr. Matras. 2 útgáva (Tórshavn, Føroya Fróðskaparfelag) (1961), 521; *Føroyisk-Donsk Orðabók* av M. A. Jacobsen, Chr. Matras. Supplementsbind (1974), 252.
74. *Die Gotische Bibel*. Herausgegeben von W. Streitberg. Band 2, Gotisch-Griechisch-Deutsches Wörterbuch, 6 Auflage (Heidelberg, Universitätsverlag, C. Winter, 2000), 180.
75. *A Gothic Etymological Dictionary* by Lehmann Winfred P. Based on the 3rd. edition of *Vergleichendes Wörterbuch der gotischen Sprache* by Sigmund Feist (Leiden, E. J. Brill, 1986), 712.
76. *Gotisches Wörterbuch* von G. Köbler (Leiden, E. J. Brill, 1989), 716.
77. *An Icelandic-English Dictionary* by Richard Gleasby, revised, enlarged and completed by Gudbrand Vigfusson. Second ed. with supplement by Sir William A. Craigie – Oxford: Clarendon Press, 2003. – 833.
78. *A Middle-English Dictionary Containing Words Used by English Writers From the Twelfth to the Thirteenth Century* by F. H. Stratmann. A New Ed. Re-arranged, Revised, and Enlarged by H. Bradley (Oxford, Clarendon Press, 1967), 708.
79. *Mittelhochdeutsches Handwörterbuch* von Matthias Lexer. Mit einer Einleitung von Kurt Gärtner. Bnd. I: Wortfamilien A – M. – 2262 S.; Bnd. II. Wortfamilien N – U. – 2050 S.; Bnd. III. Wortfamilien V/W – Z. – 1226 + 406. – Stuttgart: S.Hirzel, Wissenschaftliche Verlagsgesellschaft, 1992.
80. *Old Frisian Etymological Dictionary* by D. Boutkan, S. M. Siebinga. *Leiden Indo-European Etymological Dictionary Series 1* (Leiden; Boston, E. J. Brill, 2005), 598.
81. *Ordbog Til Det Ældre Danske Sprog (1300 – 1700)* af Otto Kalkar i 6 Bind Bnd. 1: A – F + *Tillæg og Rettelser*, 838 + 65; Bnd. 2: G – L, 895; Bnd. 3: M – S, 908; Bnd. 4: S – Ø, 1018; Bnd. 5: A – Ø, 1222 (København, H. H. Theiles Bogtrykkeri, 1881– 1918); Bnd. 6: *Kilder og Hjælpemidler*. *Efterskrift*, 262 (København, Akademisk Forlag, 1976).
82. *Vergleichendes Wörterbuch der gotischen Sprache. Mit Einschluss des Krimgotischen und sonstiger*

(Актуальні питання загального мовознавства [Актуальные вопросы общего языкознания])

Функціональний та формальний підходи до інтерпретації одиниць субфонемного рівня в структурній лінгвістиці (Українською) [Функциональный и формальный подходы к интерпретации единиц субфонемного уровня в структурной лингвистике (На укр. яз.)]

© Васько Р. В. [Васько Р. В.] dnister@ukr.net

zerstreuter Überreste des Gotischen von Sigmund Feist. Dritte neubearbeitete und vermehrte Auflage
(Leiden, E. J. Brill, 1939), 710.

(Current issues in general linguistics)

Functional and formal approaches to the interpretation of the subphonemic level units in structural linguistics

(in Ukrainian) **[Funkcional'nyj ta formal'nyj pidhody do interpretacii'**
odynyc' subfonemnogo rivnja v strukturnij lingvistyki]

© Vasko R. V. [Vas'ko R. V.] dnister@ukr.net